

Novella

Lassú íveléssel már nyugat felé ereszkedett a nap. Akár egy éjjeli szállásra megtérő madár. Kilőtt sugarai még szikrázva vágódtak az alant folydogáló vízbe. A gyártelep északi villasora azonban már árnyékba borult.

A legszélső villa előtt egy alacsony, sovány, idősebb ember állt meg. Cipője sarka félretaposott volt, barna ruhája, kalapja kifakult, kilátszó haja penészeszöld.

A jövevény néhányszor elsétált a villa előtt, azután megállt a rácsos kapu közelében, s a magasraeresztett bokrok közt benézett.

A terraszon, fehér vesszőből font asztalka mellett, ugyanoly fonatú karosszékben, egy nyulánk fiatalasszony üldögélt könnyű, világos ruhában. Karcsú ujjai közt füstölgő cigarettát tartott és könyvet olvasott. Könnyesen csillogó melegbarna szeme fölött széles, egyenes tusvonalként húzódott szemöldöke, érdekes kifejezést adva arcának.

A fiatalasszony félig háttal ült a kerítés felé, de mivel megérezte, hogy valaki nézi, föltekintett. S szeme szinte ösztönösen fordult a bokrok felé, melyek mögött meghúzódva, ott állt az idegen ember. Mit akarhat vajon? Mert a jövevény, látva, hogy a nő észerevette, megmozdult és tovább indult. Később azonban, mint aki nem tud belenyugodni, visszatért, s megállva a sövény sarkán, újra benézett.

A fiatalasszony ismét megérezte, hogy ott van, s most már nyugtalanokodva szólt be odabenn dolgozó urához:

— Ugyan gyere ki, Péter! Valami furcsa ember ólálkodik a kerítés előtt. Jó volna, ha utánanéznél.

Hívására egy magas, barnahajú, boltozatoshomlokú férfi lépett ki. Talán tíz-tizenkét évvel lehetett idősebb a fiatalasszonynál, aki alig lehetett több tizenkilencnél.

— Hol van drágám? — kérdezte gyöngéden, s nagy kiálló, értelmes, fekete szemével végigpásztázta a kerítés mentét.

— Előbb ott láttam a sövény sarkán — válaszolta felesége, végigsímítva dús, bodros, fekete haján. — De biztosan észrevett bennünket és elhúzódott. Ha kimennél, ott találnád a közelben.

— Kimegyek és megnézem — felelte férje megnyugtatóan.

S kiérve, valóban meglátta. Visszatérőben, lassú léptekkel közeledett. Odaérve, udvarias „Jó napot!”-tal megemelte kalapját.

Péter visszaköszönt és megállította.

— Hallom a feleségetől, hogy előbb itt járt, és többször benézett. Talán keresett valakit?

— Nem, senkit — válaszolta nyugodtan az öregember. — Csak a városban jártam, s gondoltam, hogy kiballagok még egyszer és széjjelnézek. Mert évekkal előbb itt kezdtem. Amikor a régi villanytelepet építették. Főszerelő voltam itt akkor — tette hozzá. — Az országban ugyanis alig volt még villanymérnök. Itt laktam a családommal, ebben a házban — mondta elnézve.

— Szóval azért állt meg a kerítésnél — jegyezte meg Péter. — De ha már itt van, jöjjön be és pihenjen meg — hívta a kölcsönös bemutatkozás után.

— Köszönöm. Ugyis szándékomban volt, hogy engedélyt kérek. Hogy bemehessek és szétnézhessek. Mert azután már ugysem jövök erre.

— Tessék — bocsátotta előre Péter.

— Vendéget hoztam — mondta a terrasra lépve, várakozóan reájuk tekintő feleségének. — E ház első lakóját s a villanytelep első szakemberét, Palócz Lászlót.

A fiatalasszony kezét nyujtotta.

— Tessék helyet foglalni? — mondta kedvesen.

S amikor az öregember leült, feléje fordulva, csengő hangon folytatta:

Nem tudom, említette-e az uram, hogy ő is villanyszakos?

— Ne.

— Nos, hát ő vezeti, mint mérnök, az újonnan épülő villanytelep felszerelését.

— Nem tudtam. A városban csak annyit hallottam, hogy új villanytelep épül.

— Mert a jövőben az egész járást el akarjuk látni árammal — szólott közbe magyarázóan Péter. — Tizennégy községet, összes gépeivel, ipartelepeivel, hogy ezentúl sose legyen többé áramhiány miatt fönnakadás.

— Akkor csak éppen villanyvilágítást akartunk. Szabadulni a bűzös és piszkos petróleumtól. Akkor ez is nagy dolog volt! Noha csak egy községet érdekelt. Ma: semmi!

— Ne bocsúlja le, kérem. A maga idejében mégis úttörés volt — kelt védelmére Péter a régi villanytelepnek. — A műszaki kulturának mégis csak egy fontos állomása. Ez az edisoni fény esztendők

telein át hány emberhajlékot tett világossá, hány lelket szabadított meg a nyomasztó sötétségtől.

— Látja, milyen különös útjai vannak a véletlennek — szól kezét ölében összetéve a fiatalasszony. — Két ember találkozik, aki azelőtt hírét se hallotta egymásnak. Egyik, aki az alapot rakta le, a másik, aki ugyanazt lebontja, hogy újat, nagyobbat építsen reá. S egyik is, másik is, ugyanabban a házban kezdi el életét. Hát nem különös?

— De mennyire! Csakhogy ez a ház nem olyan, mint akkor volt. Nemcsak terraszt építettek hozzá, hanem ablakait is kiszélesítették. Most talán szebb, de nekünk akkor az volt a szép, mert új volt, első igazi otthonunk. Nekem az él emlékezetemben, annak nyomait keresem, abból akarok valamit magammal vinni, mielőtt elmennék.

— Miért, hová akar elmenni? — kérdezte előrehajolva a fiatalasszony.

— Férjnél levő leányomhoz, az Egyesült Államokba. Mert itt senkim, magamra maradtam. Belefáradtam a sehová-se-tartozásba.

— S nem esik nehezeére elmennie? — érdeklődött tovább a fiatalasszony.

— Hát bizony nem könnyű itt hagyni mindent, egy életet ...

— S ha mégis itt maradna ...

— Nem kellek én már senkinek. Egy öregember ... Hogy udvariasságból leültessenek, ha ellátogatok valakihez, s hallgassam megszokott kérdéseiket? Közben pedig érzem, hogy terhükre vagyok? Akkor inkább el se megyek. Kávéházban talán még elüldögélnék. De napról-napra ... Beleúnnák.

Elgondolkozott, majd folytatta:

— Igen, amíg még vártam valamit. Hírt, levelet, hogy a postakihordó egyszer majd hozzám is bekopogtat, s borítékot lobogtatva, nevemet szólítja. Hogy végre hírt kapok a fiamtól. Oroszországból vagy máshonnan. Vagy valakivel küldött üzenetét ... Ez tartott vissza, hogy kimenjek. De most már nem várok semmit. A postás úgysem nyitja rám az ajtót. Más sem. Legfeljebb a házigazdám. Kikoptam az életből.

— Azt mondják, ily korban nehéz odakünn megszokni — szól közbe, állat öklére támasztva Péter.

— Tudom. Többen is írták. Csak még egyszer idehaza lehetnének! Egyik ismerősöm pedig: Csak még egyszer hallhatnám tavasszal a békákat kuruttyolni! Lelkük megfullad a nagyváros magasfalú, levegőtlen környezetében. Idegen, megszokhatatlan nekik az örökké hajszás, loholó élet. Az én lányom azonban vidéken lakik. Ott mégis elviselhetőbb lesz. Habár az új haza már sohasem lehet az öregember-

nek a régi. A régi, az elhagyott — emlékeivel, halottaival, temetőjével. Temetőjével, melyre dehogyis gondoltunk fiatalon.

— Leánya családjában talán mégis megnyugvást talál — jegyezte meg a fiatalasszony. — Különösen, ha unokái is vannak.

— Vannak — válaszolta az öregember. — Három is. De azt hiszem, tolmácsra lesz szükségem, hogy megérthessük egymást. Mert odahaza angolul beszélnek. Vőm t. i. angol. Lehet, hogy öreg fejjel nekem kell beállni tanítványnak. Hacsak nem akarok ott is fölösleges lenni. Már pedig nem akarok. Mert kell, hogy az ember valakihez tartozzék. Kihez, ha nem unokáihoz elsősorban?

— De most már nem zavarom önöket — állt föl. — Nekem is indulnom kell, ha a vonatot el akarom érni. Csak szeretnék még benézni a régi szobákba, ahol családommal éltem, ha megengedik. Talán nem találják furcsának a kérésemet.

— Dehogyis! — nyugtatták meg. S udvariasan előretessékelték.

Az öregember belépett, s időnként megállva és körütekintve, végighaladt az egymásbanyúló és délnyugatra néző három helyiségen.

— Itt tartózkodtunk a legtöbbet — magyarázta, mikor a középsőbe értek, mert úgy érezte, mondania kell valamit. — Ez volt nap-pali és estéli szobánk. A legmelegebb, legvilágosabb, legotthonosabb.

— S ez a kis szoba volt a fiamé — folytatta, belépve a harmadikba. — Azután, hogy megszületett a kislányunk, ezt rendeztük be neki. Fehér szobának hívtuk, mert minden fehér volt benne. A bútorok, a függönyök, a csipketakaró. A falak is halványzöldek. Fiam szerette a világos színeket és a napfényt. A alkonyattájt többször ide állt az ablakhoz, s szótlánul nézte, mint nyugszik le a nap. Kévszbeszédű, magábazárkózott gyerek volt.

Most is lemenőben van a nap — gondolta az ablakhoz lépve. — És ő utoljára látja onnan, ahonnan fia nézte valamikor. Utoljára, mielőtt végkép itt hagyná a tájat, hogy egy idegen világba költöz-zék. Azokhoz, akik hozzátartoznak. Ha ugyan valóban hozzátartoz-nak. S nemcsak őbenne él ez az érzés egyoldalúan. Mert várhatja-e vajon unokáitól, akiknek ő végre is csak „egy idegen bácsi?” Külö-nösen, ha a beszéd se tudja feloldani ezt az idegenséget, s őket egy-máshoz melegíteni. A beszéd, mely annyi mindent közelebb hoz és kiegyenlít.

Néhány pillanatig hallgatagon nézett a messzeségbe. Mint aki élete lealkonyuló napjától búcsúzkodik. Majd erőt véve megindult-ságán, a házaspár felé fordult:

— Köszönöm, hogy olyan kedvesek voltak hozzám, s teljesítet-ték szokatlan kérésemet.

— Szóra se érdemes — háraitotta el a köszönetet a fiatalasszony.

Az öregember azután kifelé indult. Odakünn még egyszer körülnézett, és kezet nyújtva, elbúcsúzott.

A fiatalasszony, a terraszon állva, tekintetével a kerítés sarkáig kísértte. Akkor fölvetette szép, könnyes csillogó, fekete szemét, s odafordult mellette cigarettázó, majd fejfelé magasabb urához:

— Hát nem szomorú, Péter, ennek az embernek a sorsa? Ilyen lesz, ha megöregszünk, a miénk is. Mi is majd koldulni megyünk egy kis szeretetért.

Férje a hamutartóba törte cigarettáját, s csak azután válaszolt.

— Nem tudom, drágám, miért foglalkozol ily távoleső dolgokkal. Hol van még tőlünk az öregség? Szükségtelen hát, hogy oly gondolatokkal emésszed magadat. Különben is, azt hiszed, hogy öregségére mindenki így magára marad? — Nyugodj meg — karolta át gyöngéden.

— Emlékszel-e — folytatta hozzáhajolva — mikor tavasz elején a bácsidat temették? Hogy sírtál a többiekkel! S mégis, mikor megjött értünk a gyári autó, mily fölszabadultan ültél bele, hogy nem kell tovább ott maradnod a gyászházban, hanem haza mehetsz, haza, vissza az életbe! S mikor az ülésen magamhoz vontalak, mert azt mondtad, fázol, hogy zargattad, röpítetted volna az autót, csakhogy minél messzebbre kerüljél a haláltól! — Vagy amikor haza értünk, s te ledobva kesztyűt, kalapot, kabátot, az összes kapcsolókat fölkatintottad, hogy fény árássa el lakásunkat. S utána, holott három órával előbb még sírtál, mily gyermekes-boldogan kiáltottad felém: „Ó, csakhogy újra itthon vagyunk, Péter!” — Emlékszel-e még?

— Emlékszem — válaszolta hozzásimulva a fiatalasszony.

— Nos hát, akkor ne foglalkozz ily elsomorító gondolatokkal, hanem légy újra vidám, hisz nekünk csak most kezdődik az élet.